

**Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт
зі спеціалізації «Фінанси і кредит»**

Шифр «Республіка»

**МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД ТА ЙОГО ВПЛИВ НА
ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ТА ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ.....	5
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА РЕАЛІЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ.....	10
2.1. Нормативно-правова база та еволюція взаємовідносин України з Міжнародним валютним фондом	10
2.2. Економіко-математичне модулювання залежності України перед Міжнародним валютним фондом.....	15
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПОЛІТИКИ ЕФЕКТИВНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ.....	25
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	29
ДОДАТКИ.....	33

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах посилення глобалізаційних процесів в економіці та кризових явищ соціально-економічного характеру у світі, спричинених зокрема й коронавірусом (COVID-19), важливою умовою функціонування держав, що потребують фінансової допомоги, стає підвищення ефективності співпраці та фінансової допомоги від міжнародних фінансових організацій.

Враховуючи істотні проблеми, що мають місце в українській економіці впродовж останніх років, доцільно проаналізувати вплив Міжнародного валютного фонду на фінансову систему України.

Рівень розробки теми дослідження у науковій літературі. Теоретичні основи та практичні аспекти співпраці України з МВФ, визначення впливу кредитування за участі МВФ сформовано науковим доробком зарубіжних і вітчизняних учених, зокрема: Богдан Т.П. [2], Боринця С.Я, Доліновської О.Я. [3], Козюка В.В. [6], Кудряшова В.П. [7], Лютого І.О. [10], П'ятаченка Г.О. [15], Софієнко А.П. [16], Abhishek Pandey [25], Alex Dreher [27], Barry Eichengreen [28], Niti Bhasin [29], Rickie Quaglia [30].

Мета і завдання дослідження. Метою наукової роботи є поглиблення економічної природи та значення Міжнародного валютного фонду, розкриття впливу наданих Україні кредитів Міжнародного валютного фонду на фінансову систему країни та розробка рекомендацій щодо ефективного співробітництва України з Міжнародним валютним фондом.

Відповідно до поставленої мети у науковій роботі були поставлені та вирішенні наступні завдання:

- дослідити економічну природу Міжнародного валютного фонду та оцінити його вплив на фінансову систему України;
- узагальнити та систематизувати динаміку запозичень Україною ресурсів від Міжнародного валютного фонду;

- проаналізувати основні тенденції заборгованості України перед Міжнародним валютним фондом, спрогнозувавши її значення на наступні 5 років;
- дослідити існуючі та надати власні рекомендації щодо перспектив співробітництва України з Міжнародним валютним фондом.

Об'єктом дослідження є процес функціонування Міжнародного валютного фонду в системі глобального фінансового простору.

Предметом дослідження є визначення місця України у системі співпраці з Міжнародним валютним фондом та визначення його впливу на стабілізацію фінансової системи України.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу – при визначенні економічної природи Міжнародного валютного фонду; системно-структурного аналізу – при дослідженні вітчизняного досвіду кредитування Міжнародним валютним фондом; економіко-математичний – при визначенні основних тенденцій і можливих ризиків залучення позикових коштів від Міжнародного валютного фонду. Крім того, в процесі дослідження використовувалися метод кількісного та якісного порівняння та інші.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти щодо співробітництва України з Міжнародним валютним фондом, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Національного банку України, рейтингових агентств, а також відповідні монографії, наукові статті й дисертації вітчизняних та закордонних учених.

Структура роботи. Наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 28 сторінок, списку використаних джерел, який налічує 31 найменування та 3 додатків.

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ТА ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Питання взаємовідносин України з Міжнародним валютним фондом (далі - МВФ) постійно перебувають і продовжують залишатись у центрі уваги науковців, які досліджують стратегічні пріоритети взаємодії та співпраці України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями. Так, процеси глобалізації та активізація міжнародного руху капіталів, сучасні тенденції міжнародного валютно-фінансового співробітництва все більше активізують роль міжнародних фінансових організацій, оскільки ресурси міжнародних фінансових інститутів використовуються для реалізації програм, які спрямовуються на ринкове реформування, на забезпечення стабільності національної валюти, на вирішення соціально-економічних проблем, на економічне зростання, на фінансування дефіциту державного бюджету та збалансування платіжного балансу. Але фінансова заборгованість перед цими установами робить економіку країни вразливою та залежною від іноземних кредиторів.

Із 20-х років XX ст. розпочалося формування міжнародно-фінансової й валютної системи. Виникла необхідність багатосторонньої міждержавної правової регламентації міжнародних економічних відносин. Після світової кризи необхідно було перейти до нової системи регулювання міжнародних фінансово-грошових відносин і готуючи концепцію Бреттон-Вудського договору Дж. Кейнсом та Г.Уайтом було запропоновано створення міжнародних фінансових інститутів-регуляторів, зокрема МВФ та Світового банку. Конференція ухвалила Статті Угоди про МВФ, свою ж практичну діяльність МВФ розпочав з 1 березня 1947 р.

Ми погоджуємось з думкою Бугай М. В., що об'єктивна потреба у формуванні міжнародних організацій зумовлена посиленням взаємозалежності країн для розв'язання проблем глобального характеру [1, с. 256]. Природньо, що

абстрагуватися від таких викликів для людства, як боротьба з бідністю, екологічними проблемами, соціальною нерівністю тощо, неможливо.

Ми поділяємо погляди І. О. Лютого, який стверджує, що «на сьогодні кожна економіка перебуває в системі інтересів міжнародних фінансових організацій, є складовою глобального простору» [10, с. 55]. Істотно, що теперішня кризова ситуація у світовій економіці, зумовлена поширенням COVID-19 та реакцією урядів країн у вигляді обмежень економічної діяльності, буде посилювати роль міжнародних фінансових організацій, оскільки попит на залучення зовнішнього фінансування зростає і буде зростати у держав, що не можуть владнати національні соціально-економічні труднощі власноруч.

Згідно зі Статутом МВФ, організація переслідує шість цілей, які об'єднані в одну ідею – гарантування та підтримання стабільності міжнародної фінансової системи. Однак, аналізувати діяльність МВФ варто через розкриття його функцій, які деталізують та екстраполюють на реальне економічне життя вищезгадані цілі Організації відповідно до її Статуту. Ми поділяємо переконання Доліновської О. Я., що ключовими функціями МВФ є «стеження, головним чином, за функціонуванням міжнародної валютної системи, валютною політикою і політикою міжнародних курсів країн-членів, а також за дотриманням ними кодексу поведінки поводження в міжнародних валютних відносинах, включаючи надання допомоги країнам-членам шляхом короткострокового кредитування у випадках ускладнень, пов'язаних з платіжним балансом» [3, с. 2]. Однак, зауважимо, що дана позиція не враховує довгострокового кредитування, яке широко практикує Фонд в рамках відповідних кредитних програм. Так, наприклад, кредитні програми EFF (Механізм розширеного кредитування) надається державам впродовж 4 років, їх термін погашення становить від 4,5 до 10 років, а програми SBA (Stand-By arrangements), які традиційно вважаються короткостроковими, хоча мають термін погашення від 3,25 до 5 років, що є, на нашу думку, суттєвим проміжком часу.

Важливою є думка Rickie Quaglia, який зазначає, що МВФ розробив спеціальну систему кредитних програм для країн з низькими доходами PGRT – Poverty Reduction Growth Trust, що передбачає надання фінансування за пільговими умовами [30, с. 26]. Дійсно, такі кредитні інструменти (Stand-By-Credit-Facility (SCF), Механізм розширеного кредитування для бідних країн (ECF) та Механізм пришвидшеного кредитування (RCF) мають нульову процентну ставку та ширші терміни погашення кредитів. Незважаючи на це, МВФ так і не зміг допомогти розв'язати проблеми бідних країн, про що свідчить думка Axel Dreher та Jan-Egbert Sturm, які стверджують, що вплив таких кредитних інструментів є суто негативним для бідних країн, зокрема через те, що МВФ не збільшив їх частку голосів серед держав і, як наслідок, їх роль дуже обмежена у прийнятті загальних рішень Фонду [27, с. 376]. Зауважимо, що Україна до числа бідних країн, за підрахунками МВФ, не входить.

Кількість голосів, які має держава, визначається її квотою у МВФ, яка є індивідуальною для кожної країни та залежить від ВВП, відкритості, диверсифікації економіки країни та її резервів. Важливо зазначити, що державалідер за обсягом квоти – Сполучені Штати Америки, чисельність якої для цієї країни складає 82,994 мільйони SDR, а питома вага квоти США в загальній кількості країн-учасниць складає 17,44%. Багато науковців негативно сприймають це явище, зокрема Niti Bhasin та Surbhi Gupta, які зазначають, що таким чином розвинені країни Заходу на чолі з США домінують над Фондом та, як наслідок, він обслуговує економічні та політичні інтереси цих країн, а не тих, які потребують фінансову допомогу [29, с. 20]. Ми вважаємо, що така критика є справедливою. Водночас, ми враховуємо думку і Barry Eichengreen та Ngaire Woods, які переконані, що значну роль в управлінні прагнуть зайняті країни, що стрімко розвиваються, як наприклад, Китай, Бразилія, Індія та Росія [28].

Розкриваючи іншу вже зазначену фундаментальну функцію МВФ – нагляд за реалізацією економічної політики держав-учасниць на предмет, ми погоджуємося з думкою Шинкара В. А., Яцко Л. Б. та Яцко Г. В., які умовно розподіляють наглядову функцію МВФ на 2 типи – нагляд на двосторонній та

багатосторонній основі [23, с. 149]. Однак, підхід Abhishek Pandey до розкриття цієї функції більш ґрунтовний: до згаданих типів нагляду МВФ, він додає ще й спостереження Фонду за впливом економічної діяльності окремої країни (групи країн) на інші держави та глобальну економіку в цілому (bilateral та multilateral surveillance відповідно) [25, с. 8 – 9]. Дійсно, стосовно багатостороннього нагляду, МВФ розробляє ґрунтовний аналіз стосовно певного регіону світу, зосереджуючись на показниках бюджетної та боргової політики відповідних держав. З окремими країнами Фонд проводить двосторонні консультації, наради тощо. Істотно, що окремі дослідники визначають цю функцію МВФ неефективною, аргументуючи, що Фонд не здатний таким чином спрогнозувати економічні кризи та сприяти їхньому запобіганню [31, с. 62].

Охарактеризуємо кредитні інструменти, які використовує МВФ:

Таблиця 1.1.

Кредитні програми МВФ

Тип кредитної програми	Підстави надання	Ключові умови	Країни, що використовують на даний момент
<i>GRA – General resources account (небідні країни)</i>			
Stand-By-Arrangement (SBA)	Короткострокові труднощі із платіжним балансом, найчастіше надається країнам із середнім доходом	Максимальний обсяг: за 1 рік – 145% від квоти, загалом – 435% від квоти. Термін надання: 12 – 36 місяців. Термін погашення: 3,25 - 5 років.	Арменія, Єгипет, Гондурас, Україна
Механізм розширеного кредитування (EFF)	Необхідність проведення структурних реформ для вирішення середньо- та довгострокових проблем платіжного балансу	Максимальний обсяг: за 1 рік – 45% від квоти, загалом – 435% від квоти Термін надання: до 4 років, термін погашення: 4,5 – 10 р.	Ангола, Барбадос, Грузія, Еквадор, Пакистан, Екваторіальна Гвінея, Ефіопія, Йорданія, Барбадос, Кот-д'Івуар
Гнучка кредитна лінія (FCL)	Надається країнам, які мають сильні економічні показники, обґрунтовану економічну політику	Максимальний обсяги не визначені Термін надання: 1 - 2 роки, термін погашення: 3,25 - 5 років.	Чилі, Колумбія, Мексика, Перу

Продовження табл.1.1.

Інструмент швидкого фінансування (RFI)	Термінова фінансова допомога всім членам із нагальними потребами у платіжному балансі	Максимальний обсяг: за 1 рік – 80% від квоти, загалом – 133,33% від квоти Термін надання: 1 – 2 роки, термін погашення: 3,25 – 5 р.	Гватемала, Парагвай
Лінія превентивної підтримки та ліквідності (PLL)	Країни, які хоч і не можуть відповідати вимогам FCL, однак суттєво перевищують вимоги SBA для вирішення проблем платіжного балансу	Максимальний обсяг: за 6 місяців – 125% від квоти, на 1 -2 роки – 250% від квоти, загалом – 500% від квоти. Термін: 6 – 24 місяці, термін погашення: 3,25 – 5 р.	-
<i>PGRT – Poverty Reduction Growth Trust (бідні країни)</i>			
Stand-By-Credit-Facility (SCF)	Короткострокові труднощі із платіжним балансом, надається бідним країнам-учасникам угоди PRGT	Максимальний обсяг: за 1 рік – 75% від квоти, загалом – 225% від квоти Термін надання: 12 – 24 місяці, термін погашення: 4 – 8 р.	Гондурас
Механізм розширеного кредитування для бідних країн (ECF)	Довгострокові труднощі із платіжним балансом, надається бідним країнам-учасникам угоди PRGT	Максимальний обсяг: загалом – 300% від квоти Термін надання: 3 – 5 років, термін погашення: 4,5 – 10 р.,	Буркіна-Фасо, ЦАР, Ефіопія, Гамбія, Конго, Гвінея, Малі, Ліберія, Сомалі, Мавританія
Механізм пришвидшеного кредитування (RCF)	Надзвичайна підтримка бідних країн-учасників угоди PRGT	Максимальний обсяг: за 1 рік –100% від квоти, загалом – 150% від квоти. Термін погашення до 10 р.	-

Джерело: побудовано автором на основі [22].

Дослідивши підходи щодо економічної сутності діяльності Міжнародного валютного фонду, ми прийшли висновку, що його діяльність об'єктивно зумовлена глобалізаційними процесами в економіці, а основними його функціями є надання фінансової допомоги та нагляд за економічною політикою країн-учасниць.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА РЕАЛІЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ

2.1. Нормативно-правова база та еволюція взаємовідносин України з Міжнародним валютним фондом

Перш за все, варто зазначити, що основною співпраці МВФ з Україною, як і з будь-якою іншою державою, є Статут МВФ, який має вищу юридичну силу при співробітництві з тією чи іншою державою. Лабунська А. В. зазначає: «Держави, узгоджуючи свої інтереси або досягаючи компромісу, наділили МВФ певними правами й обов'язками в міжнародній валютно-фінансовій сфері. Положенням Статуту МВФ повинні відповідати всі інші джерела, пов'язані із його діяльністю: договори, рішення, внутрішні правила» [7, с. 282]. Окрім цього, Рада директорів МВФ уповноважена приймати рішення (за умови 85% і більше від загального числа голосів держав-учасниць), які є обов'язковими для виконання усіма країнами-членами.

Історичні підвалини до входження України до міжнародних фінансових організацій заклав, обіймаючи тоді посаду Міністра фінансів України Г.О. П'ятаченко. Уповноважений Президентом України на проведення переговорів та підписання у 1992 р. документів «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій» [17]. На основі даного документу з 3 вересня 1992 року стала повноправним членом МВФ [15].

Найбільшу питому вагу в системі нормативно-правового регулювання відносин України та МВФ, є нормативно-правові акти, якими оформлюються кредитні програми МВФ для України. Першим етапом є розробка Меморандуму про економічну та фінансову політику, після консультацій представників України з МВФ.

Другим етапом є направлення так званого Листа про наміри з боку України, завіреного Президентом, Прем'єр-Міністром, Міністром фінансів України та Головою НБУ, у якому аргументовано доводиться, які підстави має

держава для надання їй того чи іншого типу кредиту, які заходи вживаються та планується вживати для вирішення проблем платіжного балансу, проведення структурних економічних реформ.

Також у рамках даних угод, Україна може приймати додаткові нормативно-правові акти, щодо забезпечення фінансової стабілізації в рамках тієї чи іншої кредитної програми, щодо збільшення квоти чи щодо забезпечення оформлення фінансовими інструментами участі України у МВФ тощо.

Проаналізуємо основні кредитні програми, які були надані Україні в рамках співробітництва з МВФ починаючи з 2014 року.

Таблиця 2.1.

Характеристика кредитних програм в рамках співробітництва України з МВФ у 2014 – 2020 рр.

Роки	Назва кредитної програми	Мета залучення фінансування	Запланований обсяг наданих коштів, млн СПЗ	Фактичний обсяг наданих коштів, млн СПЗ
30.04.2014 – 11.03.2015	Stand-by Arrangement (SBA)	Вирішення проблем із платіжним балансом, вихід із глибокої економічної кризи	10976	2972,67
11.03.2015 – 17.12.2018	Extended fund facility (EFF)	Необхідність проведення структурних реформ для вирішення проблем платіжного балансу відновлення економіки України	12348	6178,26
18.12.2018 – 17.02.2020	Stand-by Arrangement (SBA)	Продовження проведення структурних реформ, зменшення інфляції	2800	1000
09.06.2020 – 08.12.2021	Stand-by Arrangement (SBA)	Зменшення дефіциту державного бюджету через COVID-19, посилення реформ	3600	1500

Джерело: складено автором на основі [21]

З рис. 2.1. можна побачити, що після 2013 року, наявна в Україні політична та економічна криза, призвела до погіршення стану платіжного

балансу і, як наслідок, до відтоку капіталу за кордон та дуже швидкої девальвації гривні [6, с. 30].

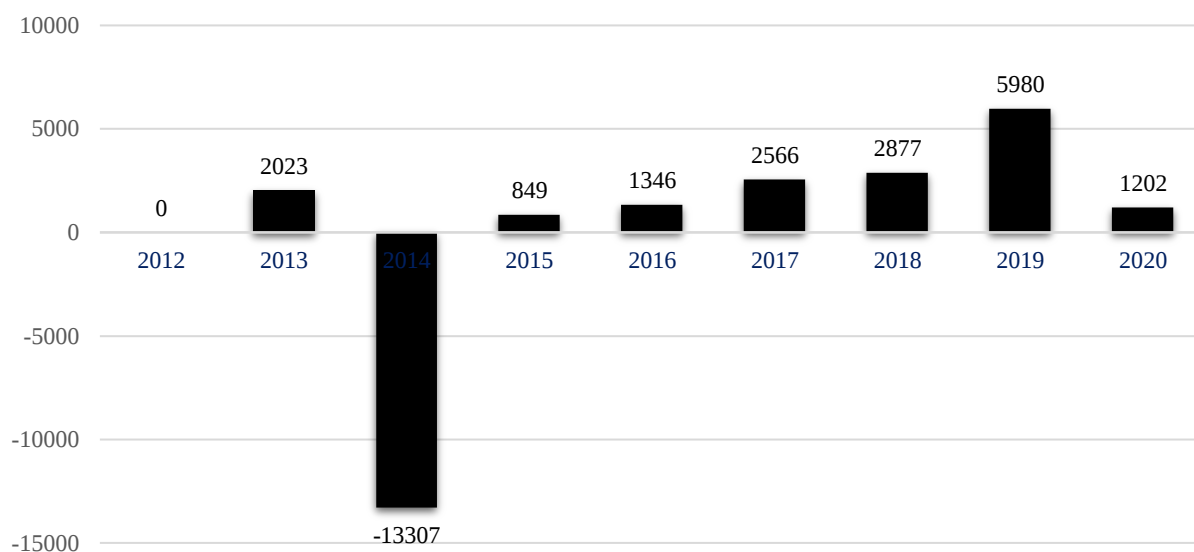

Рис.2.1 Сальдо платіжного балансу України, 2013 - 2020 рр.

Джерело: складено автором на основі [20]

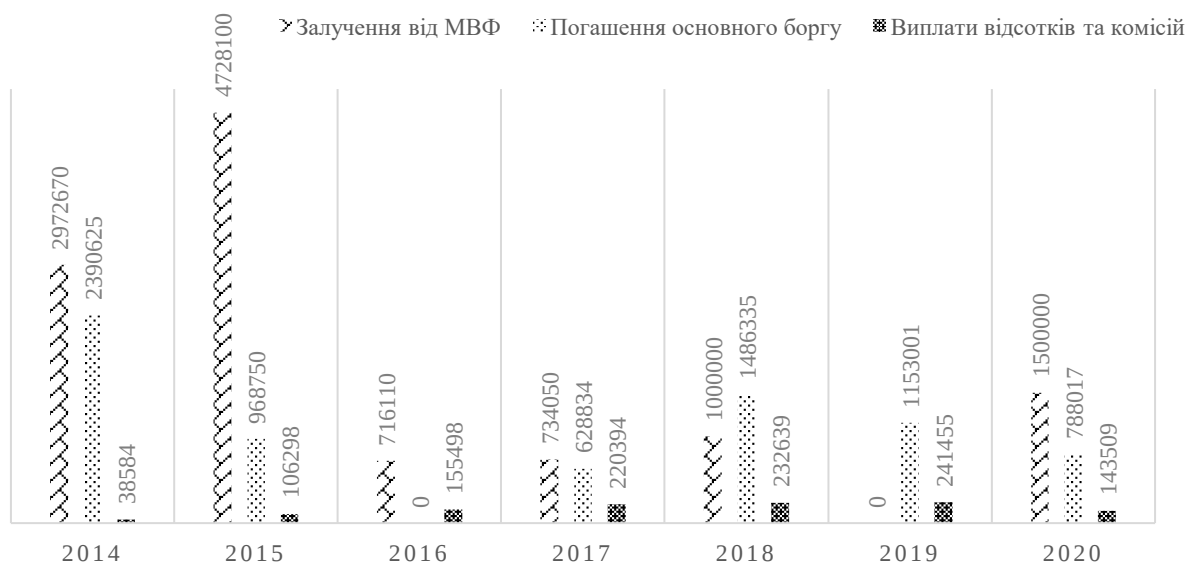

Рис.2.2 Динаміка запозичень та погашень Україною позикових ресурсів від МВФ, тис. СПЗ

Джерело: складено автором на основі [14]

Відповідно до рис. 2.2. ми можемо побачити, що у 2014 – 2015 роках Україна отримала найбільший обсяг ресурсів від МВФ, зокрема через дію програм Stand-by та EFF. 2017 – 2019 роки характеризуються зростанням обсягів погашення боргу над обсягом залучення, проте у 2020 році позитивна тенденція змінилася через отримання урядом чергової програми Stand-by.

На рис. 2.3. зображено цільовий розподіл ресурсів залучених Україною від МВФ.

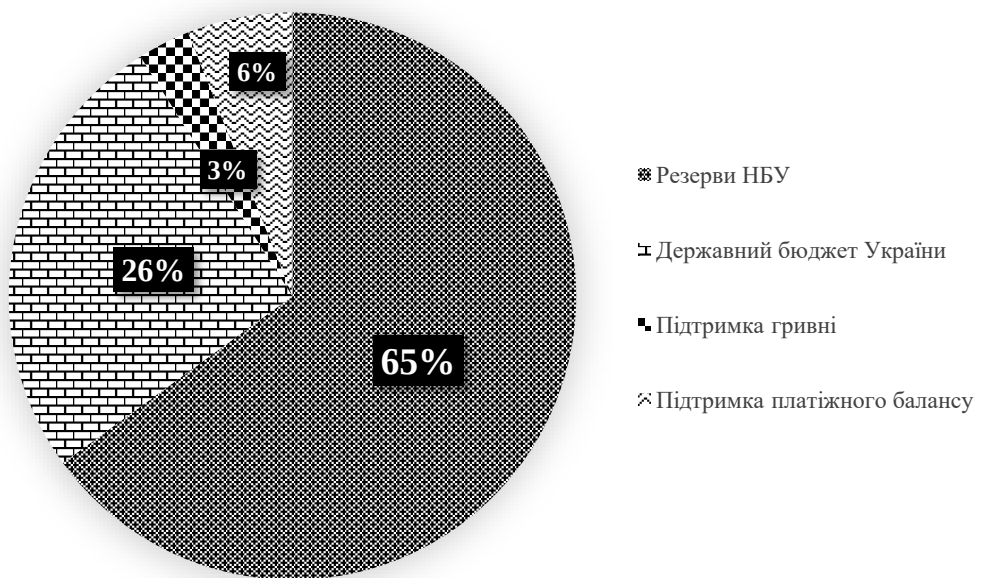

Рис.2.3 Цільове призначення ресурсів МВФ в Україні

Джерело: складено автором на основі [8, с. 102]

Причини домінантної ролі НБУ в розподілі коштів МВФ окреслюють Ливдар М. В. та Ярошевич Н. Б., зазначаючи, що «це може пояснюватися тим, що за достатньої суми резервів в НБУ спостерігається сприятлива ситуація на валютному ринку, яка зумовлювалася подальшим прискоренням економічного зростання і стійким припливом іноземного капіталу в країну» [8, с. 102]. Проаналізувавши даний розподіл ресурсів, ми прийшли до висновку, що необхідно більше коштів спрямовувати у Державний бюджет України, який, по-перше, є хронічно дефіцитним та, по-друге, втілює у собі реалізацію економічних, соціальних та інших функцій держави. А отже, оптимальним

варіантом було б вирівнювання питомої частки як НБУ, так і Державного бюджету України у процесі розподілу коштів МВФ.

Таким чином, нами встановлено, що проблеми з платіжним балансом у 2014 році, зумовили зростання обсягу ресурсів залучених від МВФ у 2014 – 2015 роках.

Другим важливим аспектом для надання аналітичної оцінки співробітництва України та МВФ є дослідження впливу співпраці з МВФ на фінансову систему.

По-перше, визначимо зв'язок між заборгованістю перед МВФ та зовнішнім державним боргом, який з 2014 року різко збільшився (питома частка сягнула максимального значення у 30% у 2016 році). У 2017 – 2019 роках відбулось його поступове зниження (рис 2.4).

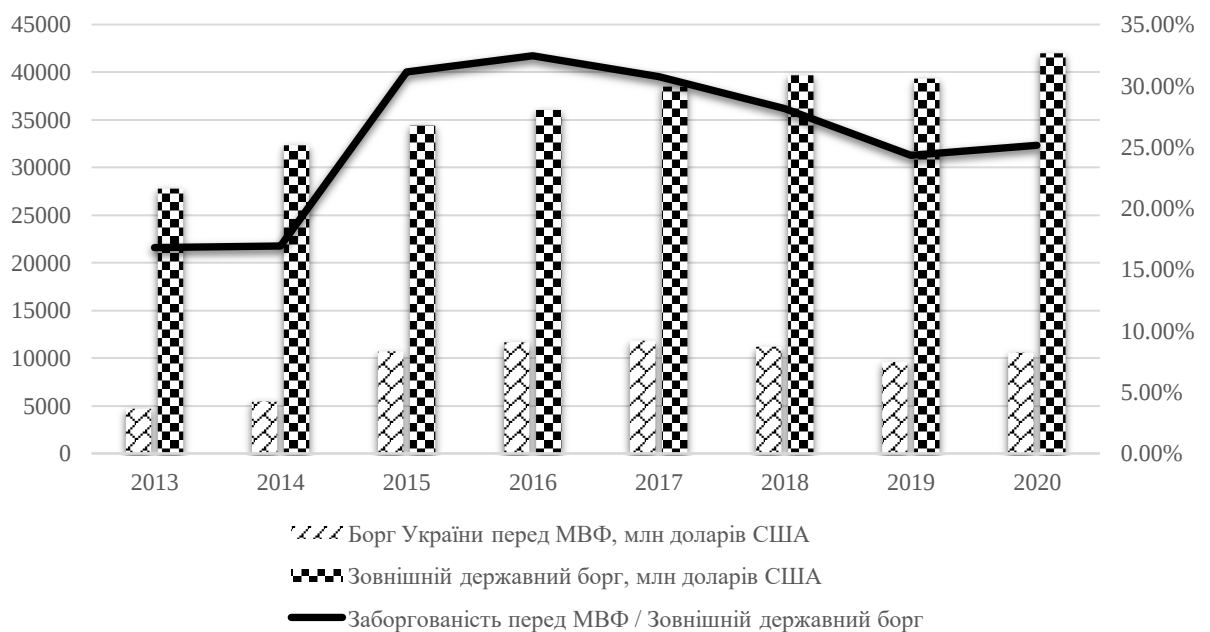

Рис. 2.4 Динаміка співвідношення заборгованості перед МВФ і зовнішнім боргом України

Джерело: складено автором на основі [4, 19]

Ми погоджуємося із думкою Марини А. С., яка стверджує: «на жаль, для погашення заборгованості перед МВФ, Україна вимушена брати нові кредити у досить великих розмірах, у зв'язку з чим фінансовий борг країни стане нагадувати фінансову піраміду. Україна через надмірні зовнішні запозичення

перетворюється на державу, яка сидить на «кредитній голці» [12, с. 14]. Як бачимо з рис.2.4. отримання Україною нового кредиту, не буде сприяти зменшенню співвідношення заборгованості перед МВФ до зовнішнього боргу.

2.2. Економіко-математичне модулювання залежності України перед Міжнародним валютним фондом

Прогноз щодо заборгованості України перед МВФ, зображений у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Прогноз щодо заборгованості України перед МВФ

Рік	Заборгованість перед МВФ
2013	3360
2014	3941
2015	7700
2016	8416
2017	8522
2018	8036
2019	6883
2020	7595
2021*	9695
Рік	Заборгованість перед МВФ - прогноз
2022	9984,867
2023	10556,33
2024	11127,80
2025	11699,27
2026	12270,73

*Зауваження: значення заборгованості України станом на 2021 взято, як базове, для підвищення точності статистичного прогнозу, оскільки ми вже знаємо, який обсяг коштів МВФ надасть у найближчий час у рамках програми Stand-by.

Джерело: складено автором на основі [4, 21]

Внаслідок математичних перетворень (див. Додаток А) отримаємо:

- 1) Лінійна функція тренду: $Y_t = 571,47 \cdot t + 7127,55$
- 2) Коефіцієнт детермінації: $R^2 = 54,46\% > R_{0,95}^2(1; 8) = 39,9\%$ - зв'язок істотний (трендове рівняння є адекватним)
- 3) Прогнозні значення на 2022 – 2027 роки наведені у таблиці 2.3.

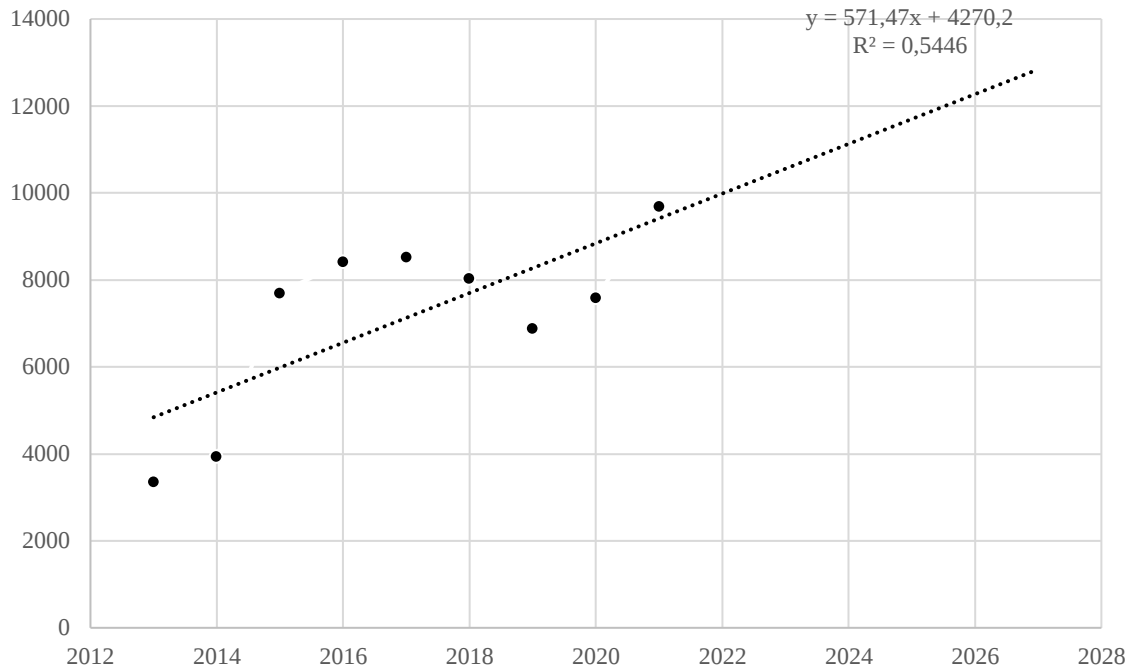

Рис. 2.5 Статистичний прогноз заборгованості перед МВФ

Джерело: складено автором на основі [4, 21]

Отже, заборгованість України перед МВФ буде зростати, «закручуючи» боргову спіраль.

По-друге, негативні наслідки посилення заборгованості України перед МВФ можна пояснити й іншим шляхом, дослідивши місце МВФ в прямому борзі України.

З рис. 2.6. ми можемо побачити, що обсяг зовнішнього боргу – це більше ніж половина значення прямого державного боргу України, а отже, отримані значення на рисунку 2.4., ділені на 2, і будуть демонструвати частку боргу України перед МВФ у прямому державному борзі (буде коливатися у межах 12 – 15%).

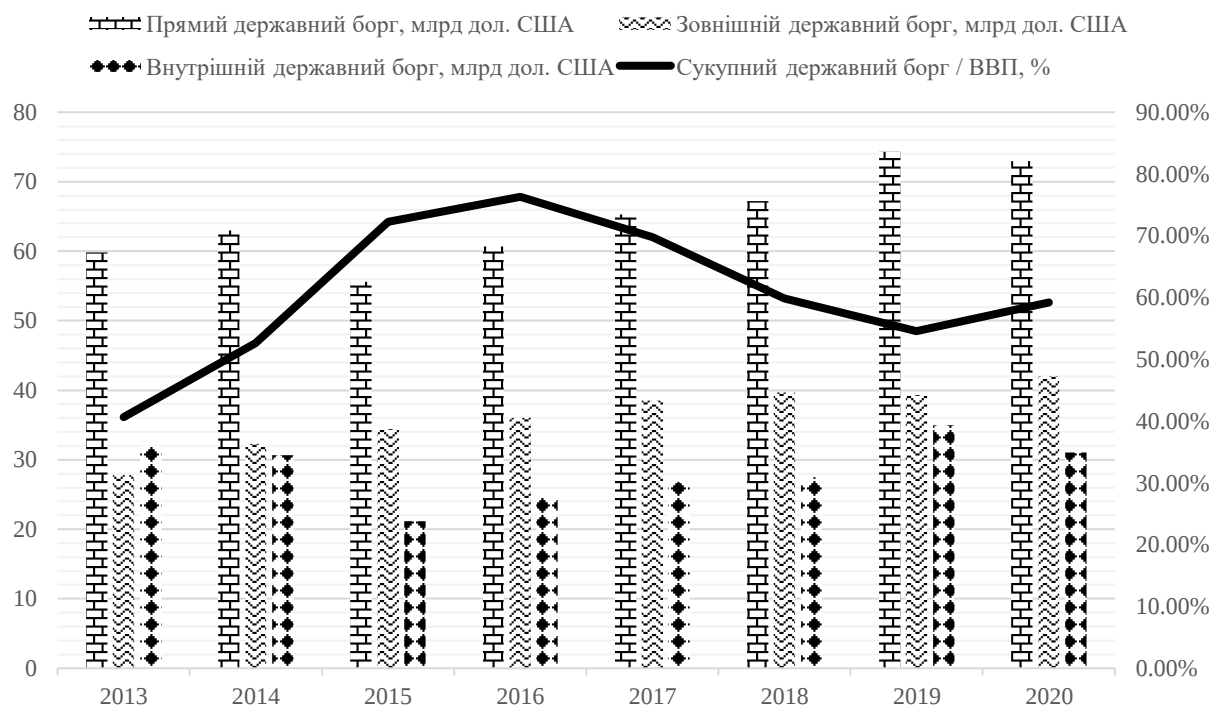

Рис. 2.6 Динаміка державного боргу України, його структура та співвідношення до ВВП

Джерело: складено автором на основі [18].

А отже, близько сьома частина усього державного боргу України прямо визначається відносинами з МВФ – це вагоме значення. Однак, потрібно довести, що і державний борг – це негативне явище для української економіки сьогодення. Зробити це можна безпосередньо співставивши його сукупний обсяг (державний борг та гарантований державний борг) із значеннями ВВП. Рис. 2.6. демонструє, що це співвідношення досягло свого максимуму у 2016 році (76%), і після цього перебуває у межах 55 – 70%.

Відповідно до Бюджетного кодексу України максимальний розмір співвідношення – 60%, але встановлені і винятки, зокрема – проведення операції об'єднаних сил на території України, а отже, це правило існує лише в формі де-юре. Окрім цього, це правило «60%» встановлене і Маастрихтською угодою. Незважаючи на це, деякі дослідники, зокрема Грубляк О. М. стверджує, що для країн з перехідною економікою порогове значення має бути меншим і

перебувати на рівні 40%, що пов'язане з високою вартістю зовнішнього фінансування для цих країн та низьким рівнем доходів. [2, с. 188]. Водночас, сам МВФ прогнозує, що вже у 2020 році рівень сукупного боргу до ВВП перевищить 60%.

Також надмірні значення державного боргу України призводять до закручування «кредитної спіралі» та зменшення суверенного кредитного рейтингу України (рис. 2.7).

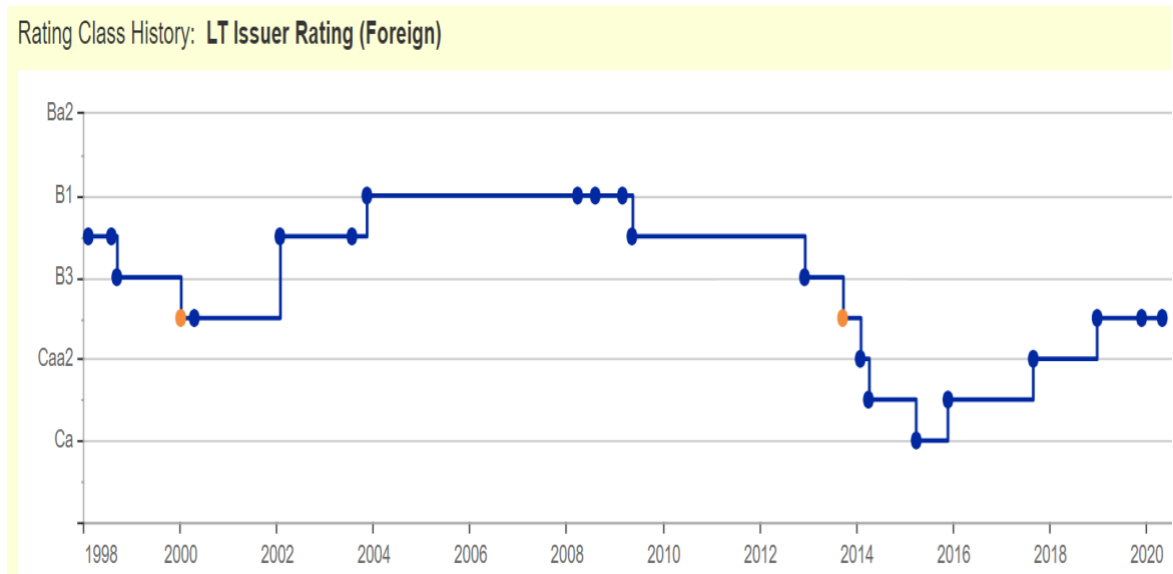

Рис. 2.7 Суверенний кредитний рейтинг України за шкалою агенції Moody's

Джерело: Moody's.

Бачимо, що суверенний довгостроковий кредитний рейтинг України різко зменшився у 2014 – 2015 роках, досягши мінімуму «Ca» (друге знизу значення у шкалі Moody's). Важливо, що таким чином автоматично зменшуються кредитні рейтинги українських компаній, які не можуть перевищувати державний, що робить їх фінансові зобов'язання менш надійними в очах інвесторів. Водночас, у цій перспективі потрібно зауважити, що співробітництво з МВФ є своєрідним індикатором надійності для інших міжнародних фінансових організацій та іноземних держав [5].

Отже, в Україні значення державного боргу є такими, що наближаються / перевищують критичні значення економічної безпеки після початку співпраці з МВФ, роль якого у варіації державного боргу України вагома. «У підсумку, надмірний державний борг створює ризик дефолту – невиплати країною зобов'язань за державними запозиченнями. Дефолт може призвести до негативних для економіки країни і престижу держави наслідків, зумовлених згортанням інвестицій, збуванням цінних паперів нерезидентами, що спричиняє падіння їхньої вартості й подальше зростання процентних ставок», зазначає Янів [24, с. 151]. Проте, у цьому питанні зауважимо, що дефолт в Україні на даний момент неможливий, однак не через те, що державний борг Україні не перебуває «на небезпечному рівні», а через те, що зовнішні кредитори в цьому аж ніяк не зацікавлені і не допустять цього, адже таким чином Україна не матиме повертати їм їх кошти.

По-третє, доцільно проаналізувати вплив фінансової допомоги від МВФ на стан Державного бюджету України. Дійсно, рис.2.3. вже проілюстрував, що 26% коштів МВФ спрямовуються на подолання труднощів із дефіцитом Державного бюджету. Однак, водночас кошти державного бюджету спрямовуються на обслуговування боргу України перед МВФ. Істотно, що МВФ потребує найперший пріоритет у поверненні собі коштів, аби потім спрямовувати їх до інших держав. Отже, варто виявити, чи існує істотний взаємозв'язок між залученням від МВФ та станом Державного бюджету України.

Найефективнішим методом для реалізації цього є регресійний аналіз.

Нехай обсяги залучень від МВФ – це факторна ознака (x), а доходи державного бюджету – (y).

Перевішивши показник доходів Державного бюджету України у Спеціальні права запозичення, маємо наступні значення:

Таблиця 2.3.

Співвідношення обсягів залучень від МВФ та доходів ДБУ

Роки	2015	2016	2017	2018	2019
Залучення від МВФ, млн СПЗ (x)	4728	716	734	1000	0
Доходи ДБУ, млрд СПЗ (y)	16,02818	16,30678	20,33156	24,11943	26,70674

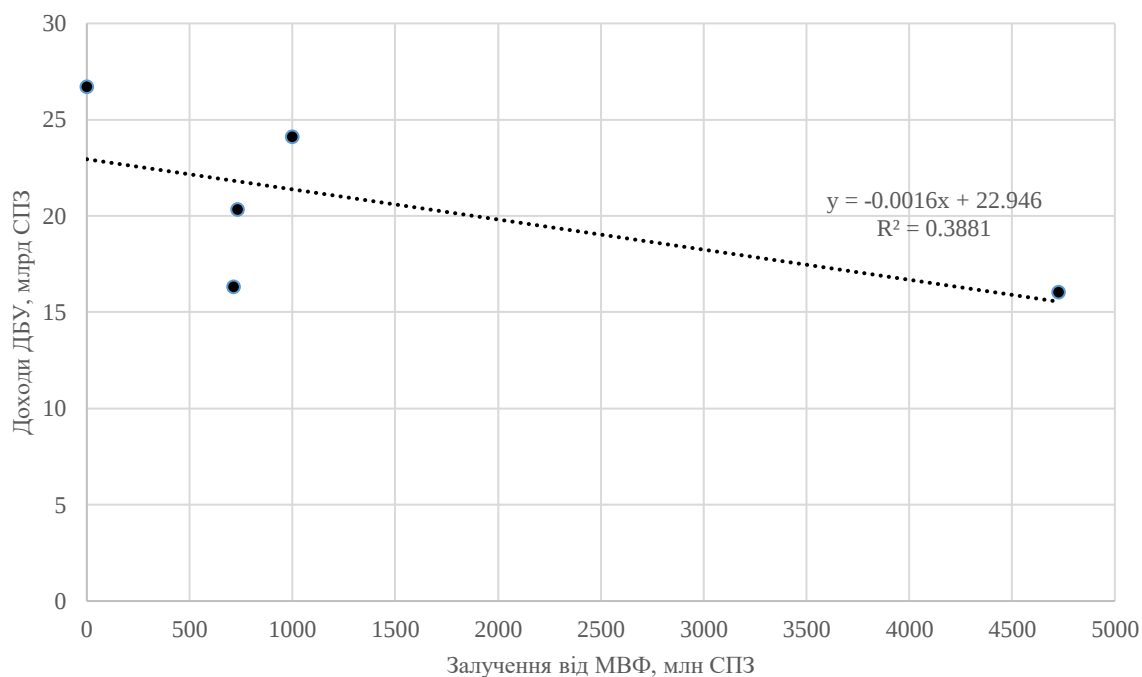

Рис. 2.8. Залежність стану доходів Державного бюджету України від запозичень від МВФ, 2015 – 2019 рр.

Джерело: складено автором на основі [14, 18]

Виконавши відповідні проміжні математичні розрахунки (Додаток Б), маємо:

1) Лінія регресії: $Y = -0,0016x + 22,946$

2) Коефіцієнт детермінації: $R^2 = 38,81\%$

Це означає, що 38,81% варіації доходів Державного бюджету України спричинені обсягами залучень від МВФ у 2015 – 2019 рр. Важливо, що із часом динаміка зростання доходів Державного бюджету України за рахунок ресурсів Фонду послаблюється (є негативною).

3) Перевірка істотності зв'язку: $R^2 < R^2_{0,95}(2; 3)$, бо $R^2_{0,95}(2; 3) = 86,5\%$

А отже, зв'язок є не істотним між кредитами МВФ та станом доходів Державного бюджету України з ймовірністю 95%, і з роками він послаблюється.

Таблиця 2.4.

Співвідношення обсягів виплат до МВФ та видатків Державного бюджету України

Роки	2015	2016	2017	2018	2019
Виплати до МВФ, млн СПЗ (x)	1075	155,5	849	1719	1394
Витрати ДБУ, млрд СПЗ (y)	17,29616	18,12452	21,51095	25,6269	28,92876

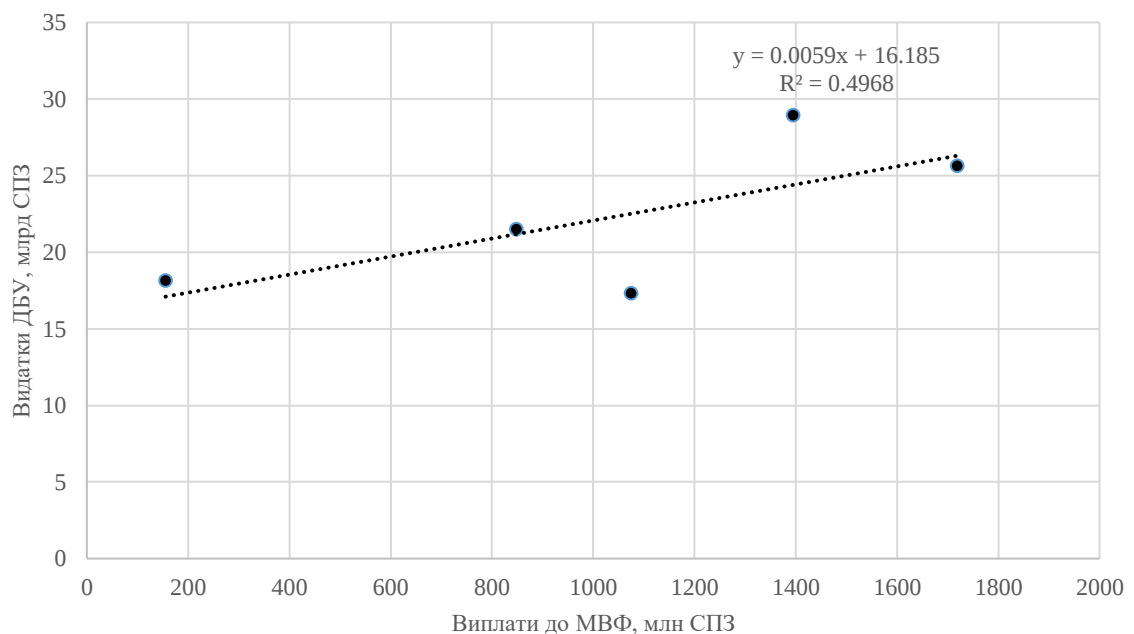

Рис. 2.9. Залежність стану витрат Державного бюджету України від виплат до МВФ, 2015 – 2019 рр.

Джерело: складено автором на основі [14, 18]

Виконавши відповідні проміжні математичні розрахунки (див. їх та формули у Додатку Б), маємо:

1) Лінія регресії: $Y = 0,0059x + 16,185$

2) Коефіцієнт детермінації: $R^2 = 49,6\%$

Це означає, що 49,6% варіації витрат Державного бюджету України спричинені необхідністю повернення коштів МВФ у 2015 – 2019 рр.

3) Перевірка істотності зв'язку: $R^2 < R_{0,95}^2(2; 3)$, бо $R_{0,95}^2(2; 3) = 86,5\%$

А отже, зв'язок є не істотним між кредитами МВФ та станом витрат Державного бюджету України з ймовірністю 95%. Це природньо, бо витрати Державного бюджету України спрямовуються на інші різноманітні цілі. Істотно, що витрати Державного бюджету України мають тенденцію до зростання із часом внаслідок виплат до МВФ, а це є ще одним підтвердженням того, що було вже доведено у цій роботі, - закручення боргової спіралі.

Як наслідок, можна зазначити, що залучення від МВФ спричиняють 39% варіації показників доходів Державного бюджету України, а виплати до МВФ – відповідно 50% витрат. У двох розглянутих випадках зв'язки виявились неістотними: це можна пояснити тим, що кредити МВФ дійсно діють різнонаправлено, з одного боку, поповнюючи державний бюджет, а з іншого – викликають необхідність збільшувати витрати. Важливо, що динаміка впливу співпраці на доходи Державного бюджету України негативна, а на витрати – позитивна.

Таким чином, встановлено, що МВФ більш негативним чином впливає на стан української економіки, аніж позитивним. По-перше, державний борг України перебуває на критичних рівнях, що призводить до закручування «кредитної спіралі» та послаблення інвестиційної привабливості України, а частка заборгованості перед МВФ у державному борзі України значна – це було доведено. По-друге, залучення від МВФ неістотно впливають на зростання доходів Державного бюджету, до цього ж ця динаміка є негативною впродовж останніх років. Водночас, існує прямий зв'язок, що посилюється, між обсягами витрат Державного бюджету України та виплатами до МВФ.

Третім важливим аспектом аналізу співпраці МВФ та України є дослідження тих вимог, які Фонд ставить Україні, виконання яких обов'язкове для надання кредитних ресурсів.

Обов'язковою умовою МВФ для надання чергового траншу Україні є проведення реформ, найбільш істотні з яких, що були проведені / запущені впродовж 2014 – 2020 рр., проаналізуємо їх:

1) реформа ціноутворення на газ для населення – МВФ багаторазово наполягав на тому, щоб ціни на газ для населення зростали, на даний момент встановлена вимога їх зрівнювання із ринковими цінами. «Станом на 1 січня 2020 року відповідно до постанови Уряду № 867 ми лібералізували газові тарифи для населення ... Ми забезпечимо формування оптових цін на прозорому та ефективному ринку ... Тарифи будуть ґрунтуватися на повністю ринкових цінах на газ» [9] - йдеться у цьогорічному Листі про наміри, що свідчить про те, що Україна продовжуватиме виконувати ці вимоги Фонду. Дійсно, політика збільшення цін на газ і їх приведення до ринкових покликана зменшити дефіцит Державного бюджету України. Проте за останні 6 років така реформа так і не довела свою ефективність в Україні.

2) антикорупційна реформа, зокрема створення спеціальних антикорупційних структур – про них теж йде мова у Листі про наміри 2020 р. [9]: «Ми забезпечимо, щоб нові антикорупційні інституції - Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) та Вищий антикорупційний суд (ВАС) – утримували свою незалежність та доброчесність». Безумовно, у цій перспективі не можна не погодитись із Манаєнко І. М., який стверджує, що: «Було прийнято низку законів, які ознаменували створення Антикорупційного комітету та розпочато боротьбу з корупцією, запровадили ефективну і прозору вимогу щодо декларування активів для посадових осіб високого рівня» [11, с. 7]. Незважаючи на це, практично в жодній країні світу така практика створення спеціальних антикорупційних органів не реалізована, оскільки і «звичайні» органи державної влади здатні боротися з корупцією.

3) медична реформа: з одного боку, вона модернізує систему охорони здоров'я України, яка пов'язана з європейським досвідом. З іншого боку,

реформа передбачає зменшення видатків Державного та місцевих бюджетів України на медицину, ліквідацію лікарень у малонаселених пунктах тощо.

4) земельна реформа: зняття мораторію на продаж землі. Для української економіки входження потужних транснаціональних корпорацій на сільськогосподарський ринок є вкрай негативним, оскільки вони передбачають використання сучасних технологій, які замінять людську працю та призведуть до значного посилення рівня безробіття в державі.

5) реформа банківського сектору, основним чином гарантуючи посилення незалежності НБУ, передбачає, що НБУ зможе більш гнучко проводити санацію банківського сектору України, ліквідовуючи комерційні банки.

Отже, залежність України від умов, які висуває МВФ, відбивається у характері такої співпраці. З одного боку, співробітництво України з МВФ носить політичний характер, тому що створює інвестиційний рейтинг України, з іншого боку – економічний характер, що дає можливість ініціювати залучення коштів від інших кредиторів, зокрема Світового банку, Лондонського та Паризького клубів та інших, та є сигналом для міжнародних кредиторів до співпраці з Україною. Вимоги, які Міжнародний валютний фонд ставить перед Україною задля отримання нею фінансової допомоги, не можна назвати виправданими та однозначно позитивними. Реструктуризація боргу і стабілізація фінансової системи на цьому мають базуватися нова якість відносин з МВФ.

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПОЛІТИКИ ЕФЕКТИВНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ

Виокремимо ключові напрями та способи забезпечення ефективного співробітництва України з МВФ:

1. Більш раціональне використання Україною наданих Фондом ресурсів: по-перше, вони мають бути еквівалентно розподіленими. По-друге, частина коштів, яка буде зарахована до Державного бюджету, має бути спрямована, в першу чергу, для розвитку національної економіки – це забезпечить мультиплікативний ефект та зумовить зростання доходів Державного бюджету та покращення економічної ситуації у країні.

2. У майбутньому Україні не слід домовлятися з Фондом про отримання кредитів в рамках програми EFF (Extended Facility Fund): дійсно, активована для України у 2015 році, вона не реалізувала свою мету, – сприяння проведення структурних реформ в Україні, відновлення економіки України – а істотно збільшила обсяг заборгованості України перед МВФ [13, с. 28]. Іншими словами, співпраця України з МВФ буде ефективною лише, коли кредитні кошти будуть спрямовані на реалізацію конкретних і чітких цілей на короткостроковий період.

3. Продовжуючи попередню думку, використання кредитних програм RFI (Rapid Financing Instrument) є більш ефективним, ніж Stand-by Arrangement з огляду на те, що вони передбачають оперативне надання фінансування та більш гнучке управління ним. Дійсно, у відповідь на поширення COVID-19 та економічні негаразди, спричинені ним, RFI став найбільш поширеним інструментом надання кредитних коштів МВФ, активувалися ці програми вже у квітні – і лише одній Україні в Європі був наданий кредит SBA у червні.

4. Україна має скористатися напруженою теперішньою ситуацією у світі як підставою для перегляду умов співробітництва із МВФ. У цій перспективі доцільно порушити проблему реструктуризації боргу України перед МВФ. Це факт, що Фонд списав частину боргів певних держав, починаючи з березня цього

року, у рамках програми CCRT (Catastrophe Containment and Relief Trust) [26]. Звичайно, цей механізм був реалізований для, як зазначає МВФ, найбільш бідних та вразливих країн, проте такі питання можуть бути вирішені в ході переговорів. На жаль, Україна навіть і не намагалася висвітлити цей аспект в рамках консультацій з МВФ.

5. Україна має більш виважено та жорстко відстоювати та захищати свої національні інтереси, які мають бути першим пріоритетом в процесі співпраці з МВФ. Ні в якому разі не можна, йдучи на поступки МВФ, порушувати законодавство України, перетворювати її на неправову державу – це неприпустимо, яким би обсяг потенційної позики не був. У разі, якщо МВФ не буде йти на компроміси щодо України, нашій державі доцільно згадати досвід, таких країн, як Ісландія або Угорщини щодо захисту своїх внутрішніх інтересів. Сьогодні, ці країни є економічно успішними.

6. Продовження співробітництва України з МВФ не заперечує оптимізацію структури державного кредиту України з позиції розвитку ринку внутрішніх державних запозичень і вибору для України найбільш оптимальних умов залучення коштів з позиції економічної доцільності, національних інтересів і фінансової безпеки.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження теоретичних та практичних питань співробітництва України з Міжнародним валютним фондом за 2014 – 2020 роки зроблені наступні висновки:

1. Основними функціями, які переслідує Міжнародний валютний фонд у своїй діяльності, є надання фінансової допомоги країнам-учасникам та нагляд за їх економічною політикою. Численні науковці критикують Фонд за те, що він орієнтується не на забезпечення добробуту в країнах, які потребують зовнішнього фінансування, а на обслуговування інтересів США та інших держав Заходу та за те, що Фонд не спроможний своєчасно виявити прояви економічних криз та запобігти їх виникненню.

2. Співпраця України з Міжнародним валютним фондом ґрунтується на національному законодавстві України – відповідних Законах України, Постановах Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, а також на нормах Статуту МВФ, відповідних рішеннях МВФ та загальних принципах міжнародного публічного права.

3. Потреба у співробітництві України МВФ з 2014 року пояснюється гострими проблемами у платіжному балансі України у 2014 році та глибокими кризовими явищами в соціально-економічному житті держави. Упродовж 2014 – 2020 років Україною було залучено 11650,93 млн СПЗ, а витрачено 8553,709 млн СПЗ на погашення основного боргу на виплату відсотків.

4. Занадто велика частка залучених від МВФ коштів спрямовується в Національний банк України, яка вдвічі більша, ніж обсяг надходжень від Фонду до Державного бюджету України. Необхідно зрівноважити обсяг залучень від МВФ до цих структур між собою, для того щоб кошти спрямовувалися безпосередньо на стимулювання економіки та вирішення нагальних соціальних проблем.

5. Обсяг зовнішнього державного боргу України еквівалентний 50% розміру прямого державного боргу, а частка заборгованості України перед МВФ

в останньому складає 12 – 15% за останні роки, що є вагомим значенням. Співробітництво України з МВФ є істотним фактором змін у державному борзі України та тісно пов'язане з негативними наслідками його зростання.

6. За допомогою статистичного прогнозу було з'ясовано, що обсяг заборгованості України перед МВФ буде зростати впродовж наступних 5 років, що свідчить про те, що Україна перебуває в стані «кредитної спіралі», тобто бере нові кредити для погашення основного боргу та виплаті відсотків та комісій за вже раніше залученим фінансуванням.

7. Державний борг України перебуває на критичному рівні, що було з'ясовано за допомогою розрахунку такого показника економічної безпеки як співвідношення сукупного державного боргу до ВВП за аналізований період. Окрім «кредитної спіралі», іншим ключовим негативним наслідком зростання державного боргу є зниження суверенного кредитного рейтингу України, що призводить до автоматичного зменшення рейтингу корпоративного сектору та, урешті-решт, інвестиційної привабливості української економіки.

8. За допомогою регресійного аналізу було встановлено, що зв'язок між грошовими надходженнями від МВФ та стану доходів Державного бюджету України істотним з ймовірністю 95% не є та слабшає із кожним роком. У свою чергу, зв'язок між обсягом повернених до МВФ коштів та станом витрат Державного бюджету України на його обслуговування прямує до посилення.

9. Впродовж аналізованого періоду, МВФ поставив Україні низку вимог для надання фінансування, основними з яких є реформа ціноутворення на газ для населення, антикорупційна реформа, медична та земельна реформи, реформа банківського сектору. Ефективність цих реформ не наочна та не явна, вони послаблюють суверенітет України та посилюють зовнішнє управління.

10. Основними шляхами забезпечення ефективної співпраці України з МВФ є більш раціональне використання наданих коштів, реструктуризація державного боргу та стабілізація фінансової системи України, саме на цьому має базуватися нова якість відносин з МВФ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бугай М.В. Правовий статус МВФ та його співпраця із державами-членами. *Молодий вчений*. 2016. № 9 (36). – С. 250–253. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_9_57
2. Грубляк О.М. Оценка взаимосвязи государственного долга и ВВП. *Вестник государственного и муниципального управления*. 2013. №1. – С. 185 – 188. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-vzaimosvyazi-gosudarstvennogo-dolga-i-vvp>
3. Доліновська О. Я. Співпраця України з Міжнародним валютним фондом та перспективи розвитку економіки держави. *Ефективна економіка*. 2012. №9. – URL: <http://www.ekonomy.nayka.com.ua>.
4. Заборгованість України перед Міжнародним валютним фондом / IMF. URL: <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extcred1.aspx?memberKey1=993&date1key=2020-10-31&roption=Y>
5. Ковальчук Н. І., Ковальчук В. М. Історичні та сучасні аспекти співпраці України з міжнародним валютним фондом. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. №1. – С. 125 – 144. URL: <http://ojs.nusta.edu.ua/index.php/ojs2/issue/view/6>
6. Козюк В. В. Боргова політика в системі глобальних макрофінансових процесів. *Світ фінансів*. 2017. № 1 (14). С. 29-40.
- Кудряшов В. П. Імперативи та ризики накопичення державних запозичень. *Економіка України*. 2018. № 6. С. 26-43.
7. Лабунська А. В. Реалізація Україною норм правової системи Міжнародного валютного фонду – запорука успішного співробітництва з МВФ. *Держава і право*. 2014. № 65. – С. 278 – 290. – URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
8. Ливдар М.В., Ярошевич Н.Б. Україна і Міжнародний валютний фонд: особливості співпраці. *Підприємництво і інновації*. 2020. № 13. – С. 99 – 104. – URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/13.19>

9. Лист про наміри та Меморандум про економічну та фінансову політику МВФ / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/mvf_opriliudniv_tekst_lista_pro_namiri_ta_memorandu_mu_pro_ekonomichnu_i_finansovu_politiku_shchodo_novoi_18-ti_misiachnoi_programi_stand-by_dlja_ukraini-2184
10. Лютий І. О. Фінансова політика: сучасні виклики та суперечності реалізації в Україні. *Фінанси України*. 2020. № 5. – С. 50–62. – URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2020.05.050>
11. Манаєнко І.М. Співпраця України з Міжнародним валютним фондом. 2016. – URL: <http://spu.fmm.kpi.ua/article/view/106885>
12. Марина А.С. Міжнародний валютний фонд і Україна: історія співробітництва та сучасний стан відносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. №8. – с. 12 – 15. – URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/12102/1>
13. Модернізація державних фінансів України у контексті європейського вибору: монографія / за наук. ред. І.О. Лютого, В.Б. Тропіної. – Чернігів : ЧНТУ, 2019. – 312 с.
14. Обсяг трансакцій між Україною та Міжнародним валютним фондом / IMF. URL: https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDate=2099%2D12%2D31&finposition_flag=YES
15. П'ятаченко Г. О., Кухарець Л. В. Становлення та розвиток фінансів України. 1917-2003. - К. : НДФІ. 2005. - 784 с.
16. Софієнко А. П., Лютий І. О. Зовнішні державні запозичення як інструмент фінансової політики уряду. *Фінанси України*. 2019. № 5. С. 64-78. URL: http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4617
17. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства з гарантій

- інвестицій : Закон України від 24.06.1992 р. № 2402-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text> (дата звернення: 25.11.2020).
18. Статистика доходів та видатків Державного бюджету України / Міністерство фінансів України. – URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>
19. Статистика зовнішнього боргу України / Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg>
20. Статистика платіжного балансу України / НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external>
21. Статистика співпраці України з Міжнародним валютним Фондом / IMF. URL: <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extarr2.aspx?memberKey1=993&date1key=2020-10-31>
22. Характеристика кредитних програм Міжнародного валютного фонду / IMF. – URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-Lending>
23. Шинкар В. А., Яцко Л. Б. та Яцко Г. В. Міжнародний валютний фонд та його вплив на глобальну макроекономічну політику. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. № 6. – С. 148–151. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6%283%29__38
24. Янів Л. М., Зінченко О. А. Проблеми дефіциту державного бюджету України і шляхи їх розв’язання. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2016. №6. – С. 144 – 153. – URL: http://www.dnu.dp.ua/docs/visnik/fmecon/program_5e4b90608e012.pdf
25. Abhishek Pandey Promotion of currency stability vis-à-vis International Monetary Fund (IMF). 2020. – URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3667802
26. Alexander Kentikelenis, Daniela Gabor, Isabel Ortiz, Thomas Stubbs, Martin McKee, David Stuckler Softening the blow of the pandemic: will the International Monetary Fund and World Bank make things worse. 2020. – URL: <https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2214-109X%2820%2930135-2>

27. Axel Dreher, Jan-Egbert Sturm Do the IMF and the World Bank influence voting in the UN General Assembly. *Public choice*. 2012. – C. 363–397. – URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11127-010-9750-2>
28. Barry Eichengreen and Ngaire Woods, “The IMF’s Unmet Challenges.” *Journal Of Economic Perspectives*. 2016. №1. – C. 29–52. – URL: <https://ideas.repec.org/a/aea/jecper/v30y2016i1p29-52.html>.
29. Niti Bhasin, Surbhi Gupta Reforms in International Monetary Fund (IMF): Challenges and the Road Ahead. *Management and Economics Research Journal*. 2018. №4. – C. 19–29. – URL: <https://doi.org/10.18639/MERJ.2018.04.520665>
30. Rickie Quaglia Evaluating the impact of IMF loan participation on Real GDP Growth, Gross Capital Formation Growth, and Unemployment, Using a Differencein-Differences Estimation. 2016. – URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/48614351.pdf>
31. Tankiso, A. Thibane and Charles, V.R. Wait During and After the Great Recession: The Role of the International Monetary Fund, the World Bank and the World Trade Organization in Respect of Economic Globalization. 2017. – URL: https://2017.essa.org.za/fullpaper/essa_3239.pdf

ДОДАТКИ

Розрахунок прогнозу заборгованості України перед МВФ

Рік	Виплати МВФ, y_t	Зміна часу, t	t^2	$y \cdot t$	Y_t	$(y_t - Y_t)^2$	$(y_t - y_{сер})^2$
2013	3360	-4	16	-13440	4842	2195402	14194475
2014	3941	-3	9	-11823	5413	2167242	10154136
2015	7700	-2	4	-15400	5985	2942521	327693
2016	8416	-1	1	-8416	6556	3459269	1660089
2017	8522	0	0	0	7128	1944475	1944475
2018	8036	1	1	8036	7699	113554	825271
2019	6883	2	4	13766	8270	1925125	59807
2020	7595	3	9	22785	8842	1554898	218504
2021	9695	4	16	38780	9413	79286	6591771
Разом	64148	0	60	34288	64148	16381773	35976222

Розрахунок параметрів трендового рівняння:

$$b = \frac{\sum y \cdot t}{\sum t^2} = 571,47$$

$$a = \frac{\sum y}{n} = 4270,2$$

Отже, $Y_t = 571,47 \cdot t + 7127,55$

Перед тим, як вимірювати прогнозовані значення, необхідно перевірити дану сукупність на адекватність за допомогою коефіцієнта детермінації:

$$R^2 = 1 - \frac{\sum (y - Y)^2}{\sum (y - a)^2} = 54,465\% > R_{0,95}^2(1; 8) = 39,9\%$$

А отже, з ймовірністю 95% зв'язок є істотним.

Розрахуємо прогнозовані значення на 5 років:

Рік	Виплати МВФ
2022	9984,867
2023	10556,33
2024	11127,8
2025	11699,27
2026	12270,73

Розрахунок залежності доходів Держбюджету України від залучень від МВФ

№	2015	2016	2017	2018	2019	Разом
Залучення від МВФ, x	4728	716	734	1000	0	7178
Доходи ДБУ, y	16,02818	16,3067	20,3316	24,1194	26,7067	103,492
xy	75781,22	11675,6	14923,4	24119,4	0	126499
x ²	22353984	512656	538756	1000000	0	2440539
Y	15,54432	21,82506	21,79688	21,38046	22,94595	103,4927
(y-Y) ²	0,234116	30,45147	2,147172	7,50195	14,14349	54,47819
(Y-y сер) ²	26,56594	1,26906	1,206366	0,465024	5,050877	34,55726

Лінія регресії: $Y = a + bx$, де

$$a = \bar{y} - b\bar{x}$$

$$b = \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{n \sum x^2 - \sum x \sum x}$$

$$b = -0,00157; a = 22,946$$

Міжгрупова дисперсія: $\delta_Y^2 = \frac{\sum (\bar{y} - Y)^2}{n}$

(Становить 6,911)

Залишкова дисперсія: $\sigma_e^2 = \frac{\sum (y - Y)^2}{n}$

(Становить 10,89)

Загальна дисперсія – сума міжгрупової та залишкової дисперсій, становить 17,8.

Коефіцієнт детермінації = $\frac{\text{Міжгрупова дисперсія}}{\text{Загальна дисперсія}} = 38,81\%$.

Розрахунок залежності видатків Держбюджету України від виплат до МВФ

№	2015	2016	2017	2018	2019	Разом
Виплати до МВФ, x	1075	155,5	849	1719	1395	5193,5
Видатки ДБУ, y	17,29616	18,12452	21,51095	25,6269	28,92876	111,4873
xy	18593,38	2818,363	18262,79	44052,64	40355,61	124082,8
x^2	1155625	24180,25	720801	2954961	1946025	6801592
Y (тільки від x)	22,51109	17,09974	21,18105	26,30109	24,39432	111,4873
(y-Y)^2	27,19542	1,050178	0,108828	0,454532	20,56114	49,3701
(Y-y сер)^2	0,045637	27,01626	1,246355	16,02906	4,39682	48,73413

Лінія регресії: $Y = a + bx$, де

$$a = \bar{y} - b\bar{x}$$

$$b = \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{n \sum x^2 - \sum x \sum x}$$

$$b = -0,0058; a = 16,18$$

Міжгрупова дисперсія: $\delta_y^2 = \frac{\sum (\bar{y} - Y)^2}{n}$

(Становить 9,74)

Залишкова дисперсія: $\sigma_e^2 = \frac{\sum (y - Y)^2}{n}$

(Становить 9,87)

Загальна дисперсія – сума міжгрупової та залишкової дисперсій, становить 19,62.

Коефіцієнт детермінації = $\frac{\text{Міжгрупова дисперсія}}{\text{Загальна дисперсія}} = 49,68\%$.